

Utque vident habitum; quæ luctus causa, requirunt
Cui pareat exequias, quoque sit ista modo.

Illam diu reticet, pudibundaque celat amictu

Ora: fluunt lacrymæ more perennis aquæ.

Hinc pater, hinc conjux lacrymas solantur, & orant

Indicet, & cæco flentque, paventque metu.

Ter conata loqui, ter desistit, ausaque quarto

Non oculos ideo sustulit illa suos.

Hoc quoque Tarquinio debebimus: eloquat, inquit

Eloquar infelix dedecus ipsa meum.

Quodque potest, narrat: restabant ultima, flevit;

Et matronales erubescens genæ.

Dant veniam factis genitor, conjuxque coacto.

Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.

Nec mora; celato figit sua pectora ferro;

Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.

Tunc quoque jam moriens, ne non procubant honeste,

Respicit: hæc etiam cura cadentis erat.

Ecce super corpus communia damna gementes,

Obliti decoris virque, paterque jacent.

Brutus adest, tandemque animo suo nomina fallit

Fixaque femanimi corpore tela rapit.

Stillantemque tenens generoso sanguine cultum,

Edidit impavidos ore mirante sonos.

Per tibi ego hunc juro fortem, castumque cruorem

Perque tuos Manes, qui mihi nomen erunt:

Tarquinium profuga poenas cum stirpe daturum:

Jam satis est virtus dissimulata diu.

Illam jacens ad verba oculos sine lumine movit;

Visique concussa dicta probare coma.

Fertur in exequias animi matrôna virilis:

Et secum lacrymas, invidiamque trahit.

Vultus inane patet: Brutus clamore Quirites

Concitat, & regis facta nefanda refert.

Tarquinus cum prole fugit: capit annua Conful

Jura: dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur? an veris prænuatua venit hirundo,

Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?

Sæpe

Sæpe tamen Progne, nimium properasse querens;

Virque tuo Tereus frigore lætus erit.

Jamque duæ restant noctes de mense secundo,

Marisque citos junctis curribus urget equos.

Ex vero positum permanit Equiria nomen,

Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.

Jure venis, Gradive; locum tua tempora possunt:

Signatusque tuo nomine mensis adest.

Venimus in portum, libro cum mense peracto,

Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

PUBLII OVIDII NASONIS

FASTORUM

* * *

LIBER TERTIUS.

Bellice, depositis clypeo paulisper & hasta,

Mars ades, & nitidas casside solve comas.

Forfitan ipse roges, quid sit cum Marte poetæ:

A te, qui canitur, nomina mensis habet.

Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ,

Non minus ingenius artibus illa vacat.

Palladis exemplo ponendæ tempora fume

Cupidis, invenies & quid inermis agas.

Tunc quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos

Cepit, ut huic urbi semina magna dares.

Sylvia Vestalis (quid enim vetat inde moveri?)

Sacra lavaturas mane petebat aquas.

Ventum erat ad mollem declivo tramite ripam,

Ponitur è summa fictilis urna coma.

Fessa resedit humo, ventosque accepit aperto

Pectore turbatas restituitque comas.

Dum

Juppiter huc veniet summa perductus ab arce,
 Nubila promissi Styx mihi testis erit.
 Emitti laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
 Quaque trahant superis sedibus arte Jovem.
 Scire nefas homini est, nobis concessa canentur,
 Quæque pio dici vatis ab ore licet.
 Eliciant cælo te Iuppiter, unde minores,
 Nunc quoque te celebrant, eliciumque vocant.
 Constat Aventinæ tremuisse cacumina sylvæ,
 Terraque subfedit pondere preissa Jovis.
 Corda micant regis, totoque è corpora sanguis
 Fugit, & hirsutæ diriguere comæ.
 Urque animus rediit, da certa piamina, dixit,
 Fulminis, altorum Rexque paterque Deum.
 Si tua contigimus manibus donaria puris
 Hoc quoque quod petitur, si pia lingua rogat.
 Annuit oranti: sed verum ambage remota
 Abdidit, & dubio terruit ore virum.
 Cæde, caput dixit cui Rex, Parebimus, inquit:
 Cædenda est hortis eruta cepa meis.
 Abdidit hic, hominis fumes, ait ille, capillos.
 Postulat hic animam: cui Numa, piscis, ait.
 Risit: & his, inquit, facito mea tela procures,
 O vir colloquio non abigende Deum,
 Sed tibi protulerit cum totum crastinus orbem.
 Cynthius, imperii pignora certa dabo.
 Dixit, & ingenti tonitru super æthera notum
 Fertur, adorantem, destituitque Numam.
 Ille redit lætus, memoratque quiribus acta:
 Tarda venit dictis, difficilisque fides.
 At certe credetis, ait, si verba sequetur
 Exitus: en audi crastina, quisquis ades,
 Protulerit totum cum terris Cynthius orbem,
 Juppiter imperii pignora certa dabit.
 Discedunt dubii, promissaque tarda videntur:
 Dependetque fides adveniente die.
 Mollis erat tellus rorata mane pruina:
 Ante sui populus limina Regis adest.

Prodit, & in folio medius confedit acervo,
 Innumeri circa stantque silentque viri.
 Ortus erat summo tantummodo margine Phæbus,
 Sollicitæ mentes speque metuque pavent.
 Constitit, atque caput niveo velatus amictu,
 Jam bene Dijs notas fustulit ille manus:
 Atque ita, tempus adest promissi muneris, inquit,
 Pollicitam dictis Juppiter adde fidem.
 Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem,
 Et gravis æthero venit ab axe fragor.
 Ter tonuit sine nube Deus, tria fulmina misit,
 Credite dicenti mira, sed acta loquor.
 A media cælum regione dehiscere cæpit:
 Submisere oculos cum duce turba suo.
 Ecce levi scutum versatum leniter aura
 Decidit; à populo clamor ad astra venit.
 Tollit humo munus cæsa prius ille juvenca,
 Quæ dederat nulli colla præmenda jugo.
 Atq; ancile vocat, quod ab omni parte recisum est,
 Quemque notes oculis, angulus omnis adest.
 Tunc memor imperii fortem consistere in illo,
 Consilium multæ calliditatis init.
 Plura jubet fieri simili cæлата figura,
 Error ut ante oculos insidiantis eat.
 Mamurius, morum fabræne exactior artis
 Difficile est ulli dicere, clausit opus.
 Cui Numa munificus, facti pete præmia dixit;
 Si mea nota fides, irrita nulla petes.
 Jam dederat Saliis à saltu nomina dicta,
 Armaque, & ad certos verba canenda modos:
 Tum sic Mamurius: Merces mihi gloria datur,
 Nominaque extremo carmine nostra sonent.
 Inde sacerdotes operi promissa vetusto
 Præmia persolvant, Mamuriumque vocant.
 Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,
 Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
 Arma movent pugnam, pugna est aliena maritis:
 Conditâ cum fuerint, aptius omen erit.

His etiam conjux capitis discincta Dialis
Lucibus impexas debet habere comas.

Tertia nox emerfa suos ubi moverit ortus;
Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus: à ventis nomen uterque tenet.

Cum croceis rotare genis Tithonia conjux
Cæperit, & quintæ tempora lucis aget:
Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes,
Mergetur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor: hoc quoque causam
Unde trahat fidus, parva docere mora est.

Ampelum intonsum Satyro Nymphaque creatum
Fertur in Ilinariis Bacchus amasse jugis.

Tradidit huic vitem pendentem è frondibus ulmi,
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.

Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,
Decidit: amissum Liber in astra tulit.

Sextus ubi è terra clivofum scandet Olympum
Phæbus, & alatis æthera carpit equis.

Quisquis ades, castæque colis penetralia Vestæ,
Gratate, Iliacis turaque pone focis.

Cæsaris innumeris, quos maluit ipse mereri,
Accessit titulis pontificalis honor.

Ignibus æternis æterni numina præstant
Cæsaris: imperii pignora juncta vides.

Dij veteris Trojæ, dignissima præda ferenti,
Qua gravis Aeneas tutus ab hoste fuit.

Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos
Namina, cognatum velta tuere caput,

Quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes:
Vivite inextincti flammaque duxque precor.

Una nota est Martis nonis, sacrata quod illis
Templa putant lucos Vejovis ante duos.

Romulus ut saxo lucum circumdedit alto,
Cuilibet huc, dixit, confuge: tutus eris.

O quam de tenui Romanus origine crevit!
Turba vetus quam non invidiosa fuit!

Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obstet,
Disce quis iste Deus, curque vocetur ita.

Jupiter est juvenis, juveniles aspice vultus:
Aspice deinde manus, fulmina nulla tenet.

Fulmina post ausos cælum affectare gigantes
Sumptra Jovi: primo tempore inermis erat.

Ignibus Ossa novis, & Pelion altior Ossa
Arfit, & in solida fixus Olympus humo:

Stat quoque capra simul, nymphæ pavisse feruntur
Creides, infanti lac dedit illa Jovi.

Nunc vocor ad nomen, væ grandia farra coloni,
Quæ male creverunt, vescaque parva vocant.

Vis ea si verbi est, cur non ego Vejovis ædem,
Ædem non magni suspicer esse Jovis?

Jamque ubi cæruleum variabunt fidera cælum;
Sulpice, Gorgonei colla videbis equi.

Creditur, hic cæse gravidæ cervicæ medusæ
Sanguine resperfis profuuisse comis.

Huic supra nubes, & subter fidera lapsæ
Cælum pro terra, pro pede penna fuit.

Jamque indignanti nova fræna receperat ore;
Cum levis Aonias ungula fodit aquas.

Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat,
Et nitidus stellis quinque decemque micat.

Protinus aspicias venienti nocte Coronam
Gnossida, Theseo crimine facta Dea est.

Jam bene periuro mutarat conjuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato filia legenda viro.

Sorte tori gaudens, quid flebam rustica? dixit;
Utiliter nobis perfidus ille fuit.

Interea Liber despexos crinibus Indos
Vincit, & Eoo dives ab orbe redit.

Inter captivas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.

Flebat amans conjux, spatiaque littore curvo
Edidit incultis talia verba comis:

En iterum, fluctus, finiles audite querelas,
En iterum lacrymas accipe arena meas.

Dum fedet, umbrosæ salices, volucresque canoræ,
 Fecerunt somnos, & leve murmur aquæ.
 Blanda quies furtim victis surrepsit ocellis:
 Et cadit à mento languida facta manus.
 Mars videt hanc visamque cupit; ponituro; cupita,
 Et sua divina furta fefellit ope,
 Somnus abit jacet ipsa gravis, jam scilicet intra
 Viscera Romanæ conditor urbis erat.
 Languida confurgit, nescit cur languida furgat,
 Et peragit tales arbore nixa sonos.
 Utile sit, faultumque precor, quod imagine somni
 Vidimus, an somno clarius illud erat?
 Ignibus Iliacis aderam, cum lapsa capillis;
 Decidit ante sacros lanca vita focos.
 Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
 Surgunt: ex illis altera major erat.
 Et gravibus rami totum protexerat orbem,
 Contigeratque sua fidera summa coma.
 Ecce meus ferrum patruus mollit in illas:
 Tereor admonitu, corque timore micat.
 Martia picus avis gemino pro stipite pugnant
 Et lupa, tuta per hos utraque palma fuit.
 Dixerat, & plenam non firmis viribus urnam
 Sustulit: implebat, dum sua vasa refert.
 Interea crescente Remo, crescente Quirino,
 Cœlesti tumidus pondere venter erat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido jam duo signa Deo.
 Sylvia fit mater Vestæ simulacra feruntur
 Virgineas oculis opposuisse manus.
 Ara Deæ certe tremuit pariente ministra,
 Et subjicit cineres territa flamma fuos.
 Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui,
 [Nam raptas fratri victor habebat opes]
 Amne jubet mergi geminos, scelus unda refugit
 In sicca pueri delituuntur humo.
 Lacte quis infantes nescit crevisse ferino?
 Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?

Non

Non ego te tantæ nutrix Laurentia gentis,
 Nec taceam vestras Faustule pauper opes.
 Vester honor veniet: cum Laurentalia dicam
 Acceptus Genii illa December habet.
 Martia ter senos proles adoleverat annos,
 Et suberat flavæ jam nova barba comæ:
 Omnibus agricolis, armentorumque ministris
 Iliadæ fratres jura petita dabant.
 Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
 Et redigunt actos in sua jura boves.
 Ut genus audierant, animos pater editus auget,
 Et pudet in parvis nomen habere casis.
 Romuleoque cadir trajectus Amulius ense:
 Regnaque longævo reslituuntur Avo.
 Mœnia conduntur, quæ quamvis parva fuerunt,
 Non tamen expedijt transilisse Remo.
 Jam modo qua fuerant sylvæ, pecorumque recessus,
 Urbs erat, æternæ cum pater urbis ait:
 Arbitr armorum, de cuius sanguine natus
 Credor, & ut credar, pignora multa dabo:
 A te principium Romano dicimus anno,
 Primus de patrio nomine mensis erit.
 Uox rata fit, patrioque vocat de nomine mensem,
 Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
 Et tamen ante omnes Martem coluere priores,
 Hoc dederat studijs bellica turba suis.
 Pallada Cecropidæ, Minoja Creta Dianam,
 Vulcanum tellus Hypsipylæa colit.
 Iunonem Sparte, Pelopejadesque Mycenæ,
 Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
 Mars Latio venerandus erat, quia præsidet armis:
 Arma fore genti remque decusq; dabant.
 Quod si forte vacat, peregrinos inspicite fastos,
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Phaliscis,
 Sextus apud populos Hernica terra tuos.
 Inter Aricinos, Albanaque tempora constat,
 Factaque Telegoni mœnia celsa manu.

Quin-

Quintum Laurentes, bis quintum Aequiculus acer,
 A tribus hunc primum turba forensis habet.
 Et tibi cum proavis miles Peligne Sabinis
 Convenit, huic genti quartus utriusque Deus.
 Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quot nunc, habuere calendae:
 Ille minor geminis mensibus annus erat.
 Nondum traderat victas victoribus artes
 Græcia, facundum sed male forte genus.
 Qui bene pugnabat, Romanam noverat artem:
 Mittere qui poterat pila, disertus erat.
 Quis tunc aut Hyadas, aut Plejadas Atlanticas
 Senferat? aut geminos esse sub axe polos?
 Esse duas Arctos quarum Cynosura petatur
 Sidonijs, Elicen Graja carina notet?
 Signaque quæ longo frater percenserat anno,
 Ire per hæc uno mense fororis equos?
 Libera currebant & inobservata per annum
 Sidera, constabat sed tamen esse Deos.
 Non illi cælo labentia signa tenebant,
 Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
 Illaque de fœno, sed erat reverentia fœno,
 Quantum nunc aquilas cernis habere tuas.
 Pertica suspensos portabat longa maniplos,
 Unde manipulari nomina miles habet.
 Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes,
 Mensibus egerunt lustra minora decem.
 Annus erat, decimum cum luna receperat orbem,
 Hic numerus magno tunc in honore fuit.
 Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus:
 Seu quia bis quino fœmina mense parit.
 Seu quod ad usque decem numero crescente venit,
 Principium spatij sumitur inde novis.
 Inde patres centum denos secrevit in orbes,
 Romulus, hastatos instituitque decem,
 Et totidem princeps, totidem pilanus habebat
 Corpora, legitimo quique merebat equo.

Quin

Quin etiam partes totidem Tatiensibus ille,
 Quosque vocant Ramnes Luceribusque dedit.
 Assuetos igitur numeros servavit in anno,
 Hoc luget spatio fœmina mæsta virum.
 Neu dubites, primæ fuerint quin ante Calendæ
 Martis, ad hæc animum signa referre potes.
 Laurea flaminibus quæ toto perstitit anno,
 Tollitur, & frondes sunt in honore novæ.
 Janua tunc Regis porta viret arbore Phæbi,
 Ante tuas iidem curia prisca fores.
 Vesta quoque ut solito niteat velata recenti,
 Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
 Adde quod arcana fieri novus ignis in ædæ
 Dicitur, & vires flamma refecta capit.
 Nec mihi parva fides, annos hinc esse priores,
 Anna quod hoc capta est mense Perenna coli.
 Hinc etiam veteres initi memorantur honores
 Ad spatium belli perfide Pæne tui.
 Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
 Incipit, a numero nomina quisquis habet.
 Primus oliviferis Romam deductus ab arvis.
 Pompilius menses sensit abesse duos.
 Sive hoc a Samio doctus qui posse renasci
 Nos putat, Egeria sive monente sua.
 Sed tamen errabant etiam tum tempora, donec
 Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
 Non hæc ille Deus, tantæque propaginis auctor
 Credidit officis esse minora suis.
 Promissumque sibi voluit prænoscere cælum,
 Nec Deus ignotas hospes inire domos.
 Ille moras Solis quibus in sua signa rediret
 Traditur exactis disposuisse notis.
 Is decies senos ter centum & quinque diebus
 Iunxit, & è pleno tempora quarta die.
 Hic anni modus est, in lustrum accedere debet.
 Quæ consumatur partibus, una dies.
 S I licet occultos monitus audire Deorum
 Vauibus, ut certe fama licere putat:

C

Cum

Cum sis officiis Gradive virilibus aptus,
 Dic mihi, matronæ cur tua fessa colant?
 Sic ego, sic posita dixit mihi casside Mauros,
 Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:
 Nunc primum studiis pacis, Deus utilis armis,
 Advocor, & gressus in nova castra fero.
 Nec piget incæpti: juvat hac quoque parte morari,
 Hoc solum ne se posse Minerva putet.
 Disce Latinorum vates operose dierum
 Quod petis, & memori pectore dicta nota
 Parva fuit, si primâ velis elementa referre
 Roma, sed in parva spes tamen hujus erat.
 Mænia jam stabant populis angusta futuris
 Credita, sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
 Quæ fuerit nostri, si quæratis, regia nati,
 Aspice de canna straminibusque domum.
 In stipula placidi capiebat munera somni,
 Et tamen ex illo venit in astra toro.
 Jamque loco majus nomen Romanus habebat,
 Nec coniux illi, nec focer ullus erat.
 Spernebat generos inopes vicinia dives,
 Et male credebar sanguinis auctor ego.
 In stabulis habitasse, & oves pavisse nocebat,
 Jugeraque inculti pauca tenere soli:
 Cum pare quæque suo coeunt volucresq; feraq;
 Atque aliquam de qua procreet, anguis habet.
 Externis dantur connubia gentibus: at quæ
 Romano vellet nubere, nulla fuit.
 Indohi, patriamque dedi tibi Romule mentem,
 Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
 Festa para Conso, Conitus tibi cætera dicet,
 Illo festa die dum sua sacra canes.
 Intumescere Cures, & quos dolor attingit idem,
 Tum primum generis intulit arma focer.
 Jamque fere raptæ matrum quoq; nomen habebant,
 Tractaque erat longa bella propinqua mora.
 Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem,
 Quas inter mea sic est natus aucta loqui:

O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus,
 Non ultra lente possumus esse piæ.
 Stant acies, sed utra Dij sint pro parte rogandi,
 Eligite, hic conjux, hinc pater arma tenet.
 Quærendum est, viduæ fieri malitis, an orbæ:
 Consilium vobis forte, piumque dabo.
 Consilium dederat: parent, crinesque resolvunt,
 Mæstaque funerea corpora veste tegunt.
 Jam steterant acies ferro mortique paratæ,
 Jam lituus pugnae signa daturus erat:
 Cum raptæ veniunt inter patresque virosque,
 Inque sinu natos pignora chara tenent.
 Ut medium campi scissis tetigere capillis,
 In terram posito procubuerunt genu.
 Et quasi sentirent, blando clamore nepotes
 Tendebant ad avos brachia parva suos.
 Qui poterat, clamabat avum tunc denique visum,
 Et qui vix poterat, posse coactus erat.
 Tela viris animique cadunt, gladiisque remotis
 Dant foceri generis, accipiuntque manus.
 Laudatasque tenent natas, scutoque nepotem
 Fert avus, hic scuti dulcior ulus erat.
 Inde diem, primasque meas celebrate calendas
 Oebaliæ matres non leve munus habent.
 Aut quia committi strictis mucronibus auctæ,
 Fimerant lachrymis Martia bella suis.
 Vel quod erat de me feliciter Iliæ mater,
 Rite colunt matres sacra, diemque meum.
 Quid? quod hiems adoperta gelu tunc deniq; cedit,
 Et pereunt lapsæ solè tepente nives?
 Arboribus redeunt detonsæ frigore frontes,
 Uvidaque in tenero palmite gemma tumet.
 Quæque diu latuit, nunc qua se tollat in auras
 Fertilis occultas invenit herba vias.
 Nunc fecundus ager, pecoris nunc hora creandi,
 Nunc avis in rano tecta laremque parat.
 Tempora jure colunt Latiae fecunda parentes,
 Quarum militiam vota que partus habet.

Adde quod excubias ubi Rex Romanus agebat.
 Qui nunc Exquilias nomina collis habet:
 Illic à nurbus Junoni templa Latinis
 Hac sunt, si memini, publica facta die.
 Quid moror, & variis onero tua pectora caulis?
 Eminent ante oculos, quod petis, ecce tuos.
 Mater amat nuptas, matrum me turba frequentat.
 Hæc nos præcipue tam pia causa decet.
 Ferte Deæ flores, gaudet florentibus herbis.
 Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
 Dicite, Tu nobis lucem Lucina dedisti,
 Dicite, Tu voto parturientis ades.
 Si qua tamen gravida est, resoluta crine præcetur,
 Ut solvat partus molliter ipsa suos.
 Quis mihi nunc dicet, quare caelestia Martis in
 Arma ferant Sali, Mamuriumque canant?
 Nympha mone nemori stagnoque adoperta Dianæ,
 Nympha Numæ conjux ad tua festa veni.
 Vallis Aricinæ silva præcinctus opaca
 Est locus antiqua religione sacer.
 Hic latet Hippolytus Loris distractus equorum,
 Unde nemus nullis illud aditur equis,
 Licia dependent longas velantia sepes,
 Et posita est meritæ multa tabella Deæ.
 Sæpe potens voti frontem red mia coronis
 Fæmina lucentes portat ab urbe faces.
 Regna tenent fortes manibus, pedibusque fugaces,
 Et perit exemplo postmodo quisque suo.
 Desluit incerto lapidosus murmuris rivus:
 Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibi.
 Egeria est, quæ præbet aquas, Dea grata Camænis
 Illa Numæ conjux consiliumque fuit.
 Principio nimium promptos ad bella Quirites
 Molliri placuit jure, deumque metu.
 Inde datæ leges, ne fortior omnia possent,
 Cæptaque sunt pure tradita sacra coli.
 Exiuit feritas, armisque potentius æquum est,
 Et cum cive pudet conferuisse manus.

Atque

Atque aliquis modo trax, visa jam vertitur ara:
 Vinaque dat tepidis, farraque salsa focis.
 Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammæ
 Spargit, & effusus æthera siccat aquis.
 Non anas missi cecidere frequentius ignes.
 Rex pavet, & vulgi pectora terror habet.
 Cui Dea: ne nimium terrere, piabile fulmen
 Est, ait, & sævi seditur ira Iovis.
 Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
 Tradere, Romani numen utrunque soli.
 Nec sine vi tradent, adhibe tu vincula captis,
 Atque ita qua possint, edidit, arte capi.
 Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra,
 Quo possis viso dicere, Numen inest.
 In medio gramen, mulcoque adoperta virenti
 Manabat saxo vena perennis aquæ.
 Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.
 Huc venit, & fonti Rex Numa maciat ovem:
 Plenaque odorati disponit pocula Bacchi,
 Cumque suis antro conditus ipse latet.
 Ad solitum veniunt sylvestria numina fontem,
 Et relevant multo pectora sicca mero.
 Vina quies sequitur: gelido Numa prodit ab antro,
 Vinclaque sopitas addit in arcta manus.
 Somnus ut abcessit, pugnando vincula tentant
 Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
 Tunc Numa: Dij memorum factis ignoscite nostris,
 Si scelus ingenio scitis abesse meo.
 Quoque modo possit fulmen, monstrare, piari.
 Sic Numa, sic quatiens cornua Faunus ait:
 Magna petis, nec quæ monitu tibi dicere nostro
 Fas sit: habent fines numina nostra fuos.
 Dij sumus agrestes, & qui dominamur in altis
 Montibus: arbitrium est in sua tecta Jovi:
 Hunc tu non poteris per te deducere celo:
 At poteris nostra forsitan usus ope.
 Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici,
 Deme tamen nobis vincula, Picus ait.

C 3

Juppi-